

פתרון בגרות בהיסטוריה

022282	מספר שאלון
06.02.20	תאריך בחינה
12:00	שעת בחינה
יוסי גילרמן	כותב/ת הפתרון

1א. ארבעת הגורמים שסייעו לעליית הנאצים לשלטון:

1. תוצאות מלחמת העולם הראשונה –
א – הסכם וורסאי שנחשב להשפלת הכבוד הלאומי הגרמני...
ב – עליית האנטישמיות לאחר שהיהודים הואשמו שהסכם וורסאי משרת אותם..
ג – התעוררות המיתוס שהיהודים תקעו סכין בגב האומה..
ד – היטלר הבטיח לבטל את הסכם וורסאי...
2. חולשת רפובליקת ויימאר –
א – הרפובליקה לא הגבילה את קיומן של תנועות קיצוניות..
ב – רפובליקת ויימאר הייתה רפובליקה בלי רפובליקאים...
ג – ניסיונות למוטט את המשטר החלישו את הרפובליקה...
ד – ריבוי מפלגות לא אפשר הקמת ממשלה יציבה שתשפר את חיי הגרמנים..
ה – היטלר הבטיח לבטל את הרפובליקה והמפלגות ולהיות שליט יחיד...
3. המשברים הכלכליים –
א – אחרי מלח"ע הראשונה גרמניה הייתה במשבר כלכלי שפגע בכולם...
ב – (הכלכלה המדומה) משקיעים מארה"ב שהזרימו כסף לגרמניה סייעו לייצר תחושה ביטחון כלכלי...
ג – נפילת הבורסה האמריקאית מוטטה את הכלכלה הויימארית ושיעור האבטלה הגיע ל-45%...
ד – אובדן האמון בין הגרמנים לרפובליקה קיבל ביטוי באינפלציה של אלפי אחוזים וירידת ערך המטבע..
ה – היטלר הבטיח לשפר את כלכלת גרמניה ועבודה לכל גרמני....
4. הפחד מהקומוניזם –

פתרון בגרות בהיסטוריה

- א – פעילים קומוניסטיים ניסו לחולל הפיכה קומוניסטית שנכשלה ולהשתלט על השלטון...
- ב – הגרמנים חששו מעליית הקומוניזם ומצאו בהיטלר תרופה לקומוניזם..
- ג – התעשיינים ובעלי הון הגרמניים חששו משתלטות הקומוניזם ולכן תמכו בהיטלר ובמפלגה הנאצית..
- ד – היטלר הבטיח לבלום את הקומוניזם בגרמניה..

1ב – מקור- . האמצעים שסייעו לביסוס המשטר הנאצי המופיעים בנספחים הם :

1. שער העיתון – דר שטירמר "היהודים הם אסוננו" ובקריקטורה מופיעים הסמלים הבאים – פטיש ומגל, ישו על הצלב, טיפות דם יורדות מהשמיים, יהודי סטריאוטיפי עם סיגר וחיוך מרוצה :
- א – **תעמולה** – העיתון הראשי בגרמניה שתמך וקידם את המפלגה הנאצית ואת היטלר...
- ב – ליבוי **האנטישמיות** בגרמניה וסימון היהודים כאויב של העם הגרמני...
- ג – זיהוי היהודים עם **הקומוניזם** שנחשב לאויב העם הגרמני...
- ד – היטלר הציג עצמו כפיהרר שרק הוא יודע איך להתמודד ולנצח את היהודים...
2. צילום מאותם הימים – היטלר סוקר מסדר של תנועת הנוער הנאצית "היטלר יוגנד"
א – **חינוך** – תנועת הנוער הנאצית חינכה את הנוער לנאציזם והערצת היטלר..
ב – **עוצמה** – מסדרים המוניים המאורגנים בקפידה כשהיטלר לבוש במדי האס.א.ה השאירו רושם..
ג – **המנהיג** – בניית דימוי המנהיג בקרב הנוער שבהמשך בגר והפך לחיילים ...

2א. עיקרון המנהיג - המנהיג "הפיהרר" מבטא את רצון העם ואת רצון האל. לכן, אין לערער על רצונותיו ופקודותיו...

העיקרון הזה בא לידי ביטוי בשני החוקים הבאים :

- א – חוק ההסמכה – העברת הסמכות לחוקק חוקים לקאנצלר ולמעשה ביטול הדמוקרטיה...
- ב – איחוד משרת הקאנצלר והנשיא בידי היטלר..

פתרון בגרות בהיסטוריה

ג – הוצאת המפלגות הפוליטיות מחוץ לחוק והשארת המפלגה הנאצית כמסגרת הפוליטית היחידה בגרמניה

ד – תהליך האחדה – התאמת כל מוסדות המדינה לעקרונות האידיאולוגיה הנאצית..

2. מטרת הסדר החדש נועדו לבסס את גרמניה כשליטת אירופה, כשלצידה "שליטי בובה". הכוונה לגרורות נאציות ועמיהם ישרתו את גרמניה.....

שלושה צעדים למימוש הסדר החדש עד יוני 1941-

א - **כיבוש ארצות שונות באירופה.....**

ב - **גירוש ממזרח אירופה על פי עקרון מרחב המחייה**

ג - **העבדת אזרחים ואסירים**

3. מטרת המדיניות שנקטו הנאצים כלפי יהודי פולין לפני ריכוזם בגטאות הם :

א – לערער את הקיום היהודי..

ב - להשתלט על הרכוש היהודי...

ג – לפגוע בתרבות היהודית.....

שלושה צעדים שנקטו הנאצים כלפי היהודים בפולין בתחומי הכלכלה ותרבות וטרור היו :

א - ריכוז ובידוד – חופש התנועה הוגבל. נאסר על היהודים להעתיק את מגוריהם..

ב – סימול היהודים מעל גיל עשר... וסימול החנויות היהודיות..

ג – הרס הבסיס הכלכלי - החלה החרמה וחיסול של עסקים ומפעלים יהודיים גדולים..

ד – עבודות כפייה וחיטופות לעבודות...

ה – פגיעה בתרבות ובחינוך יהודי - עם הכיבוש הוּו הגרמנים לסגור את כל מוסדות החינוך היהודים. כמו כן נאסרה על היהודים התפילה בציבור

ו – גירוש ונישול - יהודים שהתגוררו בשטחי מערב פולין גורשו, יחד עם פולנים לשטחי הג'ג. יהודים בקראקוב גורשו משום שהפכה לבירת הג'ג הנאצית

פתרון בגרות בהיסטוריה

ב3. שלושה קשיים של היהודים בגטאות היו:

א – רעב - בגטאות שרר מחסור במזון ורעב כבד. מנות הרעב שחילקו השלטונות סיפקו פחות מ-10% מתצרוכת הקלוריות היומית הדרושה לאדם, שלא לדבר על מינרלים וויטמינים.

ב – צפיפות הדיוור - שטח הגטו היה צר מלהכיל את כל יושביו 6-8 דיירים בחדר היו הסטנדרט..

ג – תברואה לקויה ומחלות - מצב התברואה הקשה בגטאות, נבע מהעדר תשתית תברואתית הולמת...

ד – הקור - גם לקור הייתה השפעה על ממדי התמותה...

ה – תמותה - התנאים הקשים: הרעב, התחלואה, מחסור בתרופות והקור, הפילו חללים רבים. משפחות שלמות הדרדרו אט אט לקראת מותן

המושג "קידוש החיים" בשואה, כלל את כל המעשים שעשו היהודים כדי להציל חיים, לשמור על כבודם, ועל צלם האנוש שלהם כבני אדם ערכיים ותרבותיים. משמעו כל מה שהיהודים עשו כדי להיאבק במגמות הרצח והדה-הומניזציה שהגרמנים כפו עליהם

א4. מקור – הקריאה למרד נשמעה בגטאות דווקא בשנים 1942-1943 כי: ...

חברי תנועות הנוער העבירו ביקורת רבה על היודנראט ועל שיתוף הפעולה שלהם עם הנאצים. במקרים רבים היו חברי תנועות הנוער אופוזיציה ליודנראט ואנשיו, וגם הורו לחבריהם שלא לעבוד עבור מוסדות היודנראט, ביחוד לא במשטרה היהודית.

בזכות גילם הצעיר, אמונתם באידיאלים, בתקווה לשינוי המצב, והעובדה שהיו מאוד מאורגנים, הם הפכו למחוללי מעט המרידות שהיו בגטאות. כאשר פרצו בגטו מרידות היו חברי התנועות פעילים ראשיים ורבים מהם קיפחו את חייהם.

בשנים 1942-1943 כאשר ההשמדה הייתה בשיאה, לא היה מי שיתנגד לקריאתם לצאת למרד, כי המוות היה העתיד היחיד הצפוי להם בין שימרדו ובין שלא.

ב4. מטרות המורדים כפי שמופיעים בקטע הם: ...

למות בגבורה - "אף זה הישג, נפל יחיאל כחייל גיבור..." , "ההתנגדות היהודית המזויינת..."

לעורר מרידות נוספות – "שמענו שידור נפלא...זוכרים אותנו מעבר לחומות הגטו..."

פתרון בגרות בהיסטוריה

לנקום בגרמנים - "הנקמות הפכה למעשה...."

למען שלוש שורות בהיסטוריה - "שמענו שידור נפלא...זוכרים אותנו מעבר לחומות הגטו..."

לא ללכת כצאן לטבח – "לחימה מופלאה ומלאת כברה של יהודים....", "ההגנה העצמית בגטו הפכה לעובדה..."

הייחוד של מרד גטו ורשה –

המרד העירוני הראשון באירופה

המרד המתוכנן ביותר

המרד הארוך ביותר

כל תושבי הגטו היו שותפים למרד

שתי הדוגמאות מהקטע הם...

1. כל אנשי הגטו
2. המרד העירוני הראשון
3. שימש השראה למחתרת הפולנית

5א. עם פלישת גרמניה לבריה"מ החלו הנאצים ברצח ההמוני של היהודים, שלוש סיבות..

1. אי אפשר היה להיפטר מהיהודים וככל שהפלישה הגרמנית העמיקה, נוספו לשטחי הכיבוש הגרמני מיליוני יהודים נוספים.

2. המלחמה סיפקה עילה פשוטה לרצח המוני – היהודים הם האויב ורצח היהודים נבלע

פתרון בגרות בהיסטוריה

ברעשי המלחמה.

3 השמדת היהודים תמיד ריחפה באוויר כיעד אידיאולוגי. לכן, כשהבשילו התנאים, הפיתוי לעבור למדיניות של השמדה בפועל גבר על כל השיקולים האחרים.

4 הניצחונות הגרמניים בשנות המלחמה הראשונות העניקו להיטלר ולמקורביו את התחושה שיוכלו לעשות כל מה שירצו ללא חשש מתגובות שליליות.

5.. היהודים היו מרכיב חשוב באידיאולוגיה הקומוניסטית, שחיפשה דרך להשתלט על העולם. לכן, המאבק נגד היהודים משולב במאבק נגד הקומוניזם.

5ב. שלושה דפוסי פעולה וההנמקה של האוכלוסיה המקומית

1 הרוב הדומם שלא עשה דבר

קשיי הקיום בשל המלחמה.

תושבי המדינות הכבושות חיו במצוקה קשה והם דאגו בראש ובראשונה לקיומם הם. מדינתם נכבשה, הכיבוש הגרמני היה אכזר גם להם, מחסור במזון, מאסרים ומות קרוביהם גרמו להם להיות אדישים לגורל היהודים.

פחד מפני הגרמנים.

הגרמנים הבהירו בכל אזורי הכיבוש כי סיוע ליהודים יגרור אחריו עונשים כבדים למסייע ובני משפחתו, כולל עונשי מוות. הגרמנים עודדו הלשנות על שכנים שהסתירו יהודים ותיגמלו מלשינים ומסגירי יהודים. הפחד מפני העונשים הביא לסירוב ומניעת עזרה מיהודים. מכאן, תושבי הארצות הכבושות התרכזו בהישרדותם ובטובת משפחותיהם ולא מצאו זמן ורצון לעזור לעוד אנשים, ולבטח לא ליהודים לא מוכרים. רוב האוכלוסיה ראו את המעשים נגד היהודים – ושתקו.

2 משתפי פעולה עם הנאצים.

א. מסורת אנטישמית

ככל שהמדינה הייתה בעלת מסורת אנטישמית כך היחס ליהודים היה רע יותר. דוגמת פולין בה התקיים משטר כיבוש מוחלט שהפעיל טרור בסיוע האוכלוסייה המקומית. ברומניה, ליטא, לטביה ואוקראינה נרצחו יהודים מתוך רצון והתלהבות של האוכלוסייה המקומית רווית השנאה. ובצד השני – ככל שהמדינה הייתה דמוקרטית ונטולת מסורת אנטישמית כך גדלה הנכונות לסייע ליהודים דוגמת דנמרק בה התגייסה החברה כולה להצלת יהודי הארץ.

פתרון בגרות בהיסטוריה

ב. לחץ גרמני על האוכלוסיה.

כוחות הכיבוש הגרמנים הפעילו לחצים כבדים על ראשי הציבור שלא לסייע ליהודים ולדווח על כל מקרה סיוע, אחרת הם עצמם יענשו. הגרמנים גם לא נרתעו מהענשה קולקטיבית, דבר שהביא לשיתוף פעולה מאונס.

ג. זיהוי היהודים עם ברה"מ.

באותם המקומות אליהם נכנסו הסובייטים עם פרוץ המלחמה הואשמו היהודים ששיתפו פעולה עם הכובש הסובייטי. היהודים סומנו כבוגדים ובני המקום סייעו לגרמנים לרדוף ולרצוח אותם.

ד. רצון להשתלט על רכוש יהודי.

ממשלים (רומניה, הונגריה) ויחידים ניצלו את ההזדמנות לבזוז ולהשתלט על רכוש היהודים במקומותיהם ותמכו בנאצים.

3 חסידי אומות עולם שעזרו ליהודים.

- יחסי שכנות טובים בינם לבין היהודים טרם המלחמה.
- מחאה נגד הנאציזם או התנגדות לנאציזם.
- מניעים הומניטריים של עזרה לאדם בצרה.
- שליחות דתית, שמירה על ערכי המוסר והאנושיות.

א6 . בוועידת וואנזה השתתפו נציגים מהרשויות הבאות...ואפשר ללמוד מכך על מטרות הוועידה ש...

הוזמנו אליה 14 אנשים מדרגי הביצוע הבכירים של הזרועות השלטוניות השונות שהיו מעורבות במישרין או בעקיפין בחריצת גורלם של יהודי אירופה. בין הזרועות השלטוניות שיוצגו בוועדה היו:

פתרון בגרות בהיסטוריה

1. נציגי מספר משרדים ממשלתיים כגון משרד הפנים, משרד החוץ, משרד המשפטים ומשרד התחבורה.
2. נציגי שלטונות הכיבוש הגרמניים באזורים שונים באירופה, כגון נציגי הצבא וזרועות של הגנרל גוברנמאן, הסייס והגסטאפו. נציגי הסייס כללו את אדולף אייכמן מהמחלקה היהודית, שרשם פרוטוקול הישיבה והתמנה כאחראי על המבצע בכפוף להיידריך, דרג המשתתפים לא היה בכיר דיו לקבל החלטה של השמדה טוטלית, המשתתפים היו פקידים ברובם. ובמידה מסוימת גם היידריך, שהיה מפקד משטרת הבטחון.
2. זאת הייתה ועידת תאום בינמשרדית שתפקידה היה לבנות תשתית ארגונית למדיניות שהוחלט עליה בדרגים בכירים יותר.

הטוטליות של הפתרון הסופי באה לביטוי בפרוטוקול.....שלוש דוגמאות...

צירופו של מסמך זה, הכולל את מספרי היהודים ברחבי אירופה מוכיח שהשמדת היהודים נועדה להיות טוטאלית וגלובאלית.

לדוגמה, בצרפת ובאיטליה רשומים בטבלה יותר יהודים מאשר אלו שחיו בהן בפועל. הדבר מלמד שהייתה כוונה להשמיד גם את היהודים בשטחי הכיבוש הצרפתיים והאיטלקיים מחוץ לאירופה, בצפון אפריקה. ניתן ללמוד מכך שהגרמנים התכוונו ליישם את המדיניות השמדת היהודים בכל מקום בעולם שייכבש על ידם.

6. דילמות של היודנראט בנוגע לשילוח מהגטאות בזמן הפתרון הסופי...

האם ליידע את אנשי הגטו שהמשלוחים מזרחה הם לא לעבודה אלא להשמדה? החשש שהידיעה תעורר סערת רוחות בגטו שתסכן את דייריו. ואם לא יידעו הרי שהם מנעים מתושבי הגטו להחליט על חייהם, אולי ירצו להיפרד מיקיריהם? אולי ירצו לברוח?

האם להמשיך בבניית גטו יצרני המסייע למכונת מלחמה הנאצית? ככל שיעזרו לנאצים כך הם מעכבים את ניצחון בנות הברית. ומצד שני ככל שהם עוזרים הם מרוויחים זמן ונשארים בחיים ואולי יזכו לרגע השחרור.

פתרון בגרות בהיסטוריה

דילמת שילוח הילדים של רומקובסקי בגטו לודז'. אין אפשרות לגטו שלא למלא את ההוראה הנאצית, רומקובסקי מציע לתושבי הגטו למיין את הנשלחים למוות בכדי להשאיר את אלה שיש להם סיכוי יחסי טוב להישאר בחיים ולשרוד.

קידום
לך תצטיין

פסיכומטרי | בגרות | מבחן אמ"ר